

Lietuvos Respublikos diplomatių atstovybių JAV
AKTUALIOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ

2024 m. gegužės mėn.

Bendra ekonominė informacija	
<p>BVP. JAV Komercijos departamento patikslintais duomenimis, 2024 m. I ketv. JAV BVP augo 1,3 proc. (pirminiais skaičiavimais, BVP augimas siekė 1,6 proc.). Tai yra ženklus sulėtėjimas lyginant su praėjusių metų III ir IV ketvirčiais, kuomet JAV BVP atitinkamai augo 3,4 proc. ir 4,9 proc.</p>	<p>Bureau of Economic Analysis</p>
<p>Infliacija. Gegužės 31 d. paskelbtais Komercijos departamento Ekonominės analizės biuro duomenimis, svarbus JAV infliacijos rodiklis, kuriam pirmenybę teikia JAV Federalinis rezervas (FED) – vartojimo išlaidų kainų indeksas (<i>Personal consumption expenditure</i>, PCE) – balandžio mėnesį išaugo 0,3 proc.; per 12 mėnesių iki balandžio mėn. PCE kainų indeksas pakilo 2,7 proc. Bazinis PCE, į kurį neįskaičiuojamos maisto ir degalų kainos, balandžio mėn. siekė 2,8 proc. Federalinis rezervas vertina PCE priimant sprendimą dėl palūkanų normų mažinimo. FED siekia, kad PCE indeksas būtų ne didesnis nei 2 proc. Kitas FED balsavimas dėl palūkanų normų nustatymo įvyks birželio 12 d. Prognozuojama, kad jame FED paskelbs, jog nepakanka duomenų apie infliaciją, kad būtų galima sumažinti palūkanų normas. Ekspertų nuomone, JAV palūkanų normos greičiausiai bus sumažintos prieš lapkritį vyksiančius JAV prezidento rinkimus.</p>	<p>Bureau of Economic Analysis</p>
<p>Darbo rinka. Gegužės mėn. JAV darbo rinkoje buvo sukurta 272 tūkst. darbo vietų, kas yra ženkliai daugiau nei buvo prognozuota. Vidutinis valandinis darbo užmokestis per metus iki gegužės mėn. padidėjo 4,1 proc. - tai gerokai viršija lygį, kurį centriniai bankai laiko atitinkančiais infliacijos tikslo pasiekimą. Tačiau nedarbo lygis taip pat pakilo nuo 3,9 proc. iki 4 proc. federaliniu lygiu. Palyginimui, Kalifornijoje nedarbo lygis siekė 5,3 proc. ir buvo didžiausias šalyje. Darbo vietų ir atlyginimų augimas dažnai pristatomas kaip vienas iš svarbiausių J. Bideno administracijos pasiekimų ekonomikos srityje, tačiau spartus darbo vietų augimas ir didėjantys atlyginimai atitolina Federalinio rezervo sprendimo dėl palūkanų normų mažinimo priėmimą. Paskelbus darbo rinkos duomenis, tikimybė, kad palūkanų normos bus sumažintos per Federalinio rezervo balsavimą rugsėjo viduryje, sumažėjo nuo 81 iki 61 proc.</p>	<p>Bureau of Labor Statistics LA Times</p>
<p>Prekyba. Nuo 1938 m. kasmet gegužės mėn. Jungtinėse Valstijose minimas Pasaulio prekybos mėnuo, siekiant išryškinti tarptautinės prekybos reikšmę ir tendencijas. 2023 m. JAV prekybos deficitas susitraukė 17,8 proc. ir pasiekė 773,4 mlrd. USD – žemiausią lygį nuo 2017 m. Pagrindiniai 5 JAV prekybos partneriai, kurie sudarė 48,9 proc. visos JAV prekybos, buvo: Meksika, Kanada, Kinija, Vokietija ir Japonija. Pagrindinės eksporto prekės, sudariusios 23,47 proc. viso 2023 m. eksporto buvo: nafta (117 mlrd. USD), civilinių orlaivių dalys (113 mlrd. USD), benzinai ir kitas kuras (113 mlrd. USD), suskystintos gamtinės ir kt. dujos (68 mlrd. USD), keleiviniai automobiliai (63 mlrd. USD). Pagrindinės importuojamų prekių grupės: keleiviniai automobiliai (208 mlrd. USD), nafta (165 mlrd. USD), mobilieji telefonai ir susijusi įranga (117 mlrd. USD), kompiuteriai (103 mlrd. USD). Didžiausios ekonomikos Jungtinėse Valstijose – Kalifornijos valstijos – eksportas siekė 178,7 mlrd. USD, pagrindinės eksporto rinkos: Meksika, Kanada, Kinija, Japonija ir Pietų Korėja, importo – Kinija, Meksika, Taivanas, Vietnamas, Japonija.</p>	<p>World Trade Month CalChamberAlert</p>

Technologijos, inovacijos, mokslas	
<p>Dirbtinis intelektas. JAV išdo sekretorė J. Yellen, sakydama kalbą Dirbtinio intelekto ir finansinio stabilumo konferencijoje įspėjo, kad nors dirbtinio intelekto naudojimas finansų srityje turi didžiulį potencialą ir atveria daug galimybių, šios technologijos taip pat gali sukelti ir daug pavojingų rizikų, todėl šis klausimas tampa finansų reguliavimo institucijų darbotvarkės aukščiausiu prioritetu. Praėjusį gruodį JAV Finansinio stabilumo priežiūros taryba, suformuota po 2008 m. finansų krizės, oficialiai įvardijo dirbtinį intelektą kaip naują finansų rinkų pažeidžiamumą. Savo kalboje išdo sekretorė atkreipė dėmesį į problemas, kurias gali sukelti AI modelių sudėtingumas ir neskaidrumas, taip pat minėjo neadekvačias rizikų valdymo sistemas, susijusias su AI, ir pavojus, kurie atsiranda daugeliui rinkos dalyvių remiantis tais pačiais duomenimis ir modeliais. J. Yellen pabrėžė, kad JAV finansų reguliavimo institucijos planuoja ir toliau stebėti AI poveikį finansiniam stabilumui, kad nustatytų didžiausias rizikas, su kuriomis susiduriama – nuo pinigų plovimo, terorizmo finansavimo ar sankcijų vengimo.</p>	<p>Reuters</p>
<p>Medicina. Čikagoje veikiantis tiksliosios medicinos startuolis „Tempus“, įkurtas amerikiečio milijardieriaus Eric Lefkofsky, pateikė paraišką viešam akcijų siūlymui. 2015 m. įkurta įmonė veiklą pradėjo teikdama genomų sekos nustatymo paslaugas vėžio gydymui, tačiau nuo tada išsiplėtė ir į kitas sveikatos sritis. Po kelių investicijų etapų iš rizikos kapitalo ir privataus kapitalo investuotojų, „Tempus“ tapo Čikagos technologijų numylėtiniu, 2020 m. pasiekusiu daugiau nei 8 mlrd. USD vertinimą. „Tempus“ duomenų bazėje yra 7,7 milijono klinikinių įrašų, kuriais naudojasi daugiau nei 7 000 gydytojų iš šimtų teikėjų tinklų ir daugiau nei 65 proc. visų akademinėlių medicinos centrų JAV. Didžiausi „Tempus“ klientai yra farmacijos gigantai „AstraZeneca“ ir „GlaxoSmithKline“. „Tempus“ turi per 2 300 darbuotojų, daugumą jų dirba Čikagoje.</p>	<p>Chicago Business</p>
<p>Vandenynų ekonomika. Kalifornijoje, San Pedro mieste vystomas 30 mln. USD vertės projektas – istorinių pakrantės sandėlių renovacija ir pritaikymas mokslinių tyrimų parkui, kuriuo siekiama, kad Pietų Kalifornija taptų tarptautine mėlynosios ekonomikos lydere. „AltaSea at the Port of Los Angeles“ prisišvartavusiuose laivuose Pietų Kalifornijos universiteto (USC), Kalifornijos universiteto Los Andže (UCLA) ir Kalifornijos technologijų instituto (Caltech) mokslininkai kuria vandenynų anglies dioksido mažinimo metodus ir laivų išmetamųjų dujų valymo technologijas. Parke taip pat veikia startuoliai, kurie kuria naujos kartos nuotolines povandenines kameras ir 3D spausdintuvus, skirtus kurti reikalingas dalis jūros vėjo, bangų ir saulės jėgainių parkams.</p>	<p>LA Times</p>
<p>Kvantinė kompiuterija. Iliojaus valstija pretenduoja įgyvendinti didžiausią technologijų projektą valstijos istorijoje – įkurti 20 mlrd. USD vertės, 60 hektarų ploto technologijų miestelį, skirtą kvantinei kompiuterijai. Miestelio pagrindine įmone taptų PsiQuantum, Silicio slėnio startuolis, kuris planuoja pastatyti pirmąjį pasaulyje pramoninio masto kvantinį kompiuterį. Sprendimas dėl projekto turėtų būti priimtas iki birželio pabaigos. Iliojaus gubernatoriaus J. B. Pritzkerio komanda šį projektą mato kaip šiuolaikinį Manheteno projektą, kuris atvers naują technologijų erą – kvantinės mechanikos principų taikymą kompiuterijoje.</p>	<p>Chicago Business</p>
<p>Farmacijos gigantas „Eli Lilly and Company“ paskelbė, kad su nauja 5,3 mlrd. USD investicija daugiau nei padvigubino savo investicijas į gamybą Libanone, Indianoje. Bendra investicijų suma šiame mieste padidėjo nuo 3,7 mlrd. iki 9 mlrd. USD. Šis sprendimas padidins „Eli Lilly“ pajėgumus gaminti veikliąsias farmacines medžiagas injekcijoms, kurios skirtos palengvinti sunkiomis lėtinėmis ligomis (tokiomis kaip nutukimas ir antro tipo cukrinis diabetas) sergančių žmonių gyvenimą.</p>	<p>Building Indiana</p>
<p>Kalifornijos gubernatorius G. Newsomas paskelbė, kad įgyvendinant iniciatyvą „California Jobs First Initiative“ aštuonioms inovatyvioms bendrovėms valstija suteikė 120 mln. USD mokesčių kreditų. Per ateinančius penkerius metus bus sukurta daugiau kaip 2100 darbo vietų, kuriose vidutinis metinis darbo užmokestis viršys 100 000 USD, o privačios investicijos sieks apie 15,5 mlrd. USD. Finansavimas skirtas įmonėms, kurios plečia savo veiklą Kalifornijoje ir remia pažangiausias pramonės industrijas – EV baterijų</p>	<p>Kalifornijos gubernatoriaus ofisas</p>

<p>tiekimo grandinės užtikrinimui, pirmosios per daugiau nei 50 metų plieno gamyklos statybai valstijoje, naujos kartos energijos kaupimo sistemų kūrimui, ateities elektros variklių kūrimui, biotechnologijoms ir kt.</p>	
<p>Renginiai. JAV Teisingumo departamentas ir beveik 30 valstijų pateikė ieškinį prieš „Live Nation Entertainment Inc.“, teigdami, kad įmonė turi neteisėtą monopolį gyvų renginių pramonėje ir siekia priversti bendrovę parduoti bilietų milžiną „Ticketmaster“. Niujorko federaliniame teisme pateiktame ieškinyje teigiama, kad „Live Nation“ ir „Ticketmaster“ užsiima įvairia antikonkurencine praktika, įskaitant ilgalaikių išskirtinių sutarčių sudarymą su koncertų salėmis ir keršijimą konkurentams ir koncertų salėms, kurios bando naudoti alternatyvas. Pasak Teisingumo departamento, „Live Nation“ valdo daugiau nei 265 koncertų vietas Šiaurės Amerikoje ir dirba su daugiau nei 400 muzikos atlikėjų. Bendrovė kontroliuoja bent 80% didžiųjų koncertų vietų bilietų platinimo. Teigiama, kad dėl to gerbėjai turi mokėti daugiau, nes nėra kitų pasirinkimų.</p>	<p>Justice Department Chicago Business</p>
<p>Milken Institute. Kalifornijos valstijoje Santa Monikos mieste įsikūręs analitinis centras Milken Institute gegužės 5-8 d. sukvietė verslo, finansų, valstijos ir vietos valdžios ir pramogų sektoriaus lyderius į 27-ąją metinę Milkeno instituto konferenciją. Keturias dienas trukusiame renginyje „Formuojant bendrą ateitį“ dalyvavo daugiau kaip 5 000 dalyvių, kurie aptarė iššūkius inovacijų ir technologijų, sveikatos ir medicinos tyrimų, verslo ir pramonės srityse. Pranešėjai ir ekspertų grupės pateikė ekspertų išvalgas geopolitiniais klausimais, klimato kaitos ir dirbtinio intelekto klausimais. Daugiau apie konferenciją: Milken Institute Global Conference 2024: Shaping a Shared Future.</p>	
<p>Kino industrija. Nors JAV kino industrija sunkiai atsigauna po COVID pandemijos ir 2023-aisiais metais vykusių streikų, Niujorkas yra pasiryžęs gerokai daugiau dėmesio skirti kino verslui ir konkuruoti su pagrindiniu konkurentu Los Andželu. Tuo tarpu „Walt Disney Co.“ kompanijai priklausanti kompiuterinės animacijos studija „Pixar“ atleidžia 14 proc. darbuotojų, mažina kuriamo turinio skaičių.</p>	<p>LA Times LA Times</p>

Energetika, transportas, klimatas	
<p>Kinija. JAV imasi veiksmų, siekdama apsaugoti JAV elektromobilių, dronų gamintojus nuo konkurentų iš Kinijos. Siekdama paskatinti JAV vairuotojus rinktis elektromobilius, J. Bideno administracija ne tik griežtina automobilių išmetamųjų teršalų taisykles, siūlo subsidijas, bet ir didina muitus elektromobiliams, importuojamiems iš Kinijos. Gegužės mėn. muito mokesčiai elektromobiliams iš Kinijos buvo didinti bent 4 kartus (iki 100 proc.). Bet ir po šių veiksmų kai kurie Kinijoje pagaminti modeliai bus pigesni už amerikietiškus, todėl svarstoma ir visiška kiniškų automobilių importo draudimo galimybė. JAV dronų gamintojams taip pat sunkiai sekasi konkuruoti su Kinijos DJI, tad Kongresas svarsto įstatymų projektus kuriais siekiama apriboti Kinijos technologijas ir produktus („Countering CCP Drones Act“). Kongresas ir J. Bideno administracija planuoja įvesti naujus muitus kiniškoms prekėms taip bandant sustiprinti amerikiečių gamybą.</p>	<p>NY Times NY Times</p>
<p>Elektromobilių gamintojas Rivian, kurios didžiausią akcijų dalį valdo Amazon, didina savo gamybos pajėgas Ilinojaus valstijoje ir plėsdama savo elektrinių transporto priemonių surinkimo gamyklą Normal mieste planuoja sukurti daugiau nei 500 darbo vietų. Š.m. kovo mėn. Rivian netikėtai pranešė, kad naują kompanijos visureigį gamins Ilinojuje, o ne Džordžijoje, kur planuoja statyti naują gamyklą. Ilinojaus valstija kompanijai pasiūlė paskatų paketą, kurio vertė yra 827 mln. dolerių. Mainais Rivian įsipareigoja sukurti ir išlaikyti bent 6 tūkst. darbo vietų Ilinojuje.</p>	<p>Chicago Business</p>
<p>Muitai saulės moduliams. Prezidentas J. Bidenas pranešė, kad JAV šiais metais padidins tarifus Kinijoje pagamintiems saulės elementams (sumontuotiems ir nesumontuotiems į modulius) nuo 25% iki 50%. Baltieji rūmai taip pat paskelbė, kad planuoja</p>	<p>The White House</p>

<p>panaikinti dvejų metų išimtį importo tarifams taikomiems dvipusėms saulės plokštėms, pagamintoms keturiose Pietryčių Azijos šalyse (Malaizijoje, Kambodžoje, Tailande ir Vietname), kur daugelis Kinijos gamintojų perkėlė savo veiklą. Ši išimtis galioja iki š.m. birželio mėn. Eksportas iš šių keturių Pietryčių Azijos valstybių 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė 84 % JAV saulės modulių importo. Šie JAV administracijos sprendimai kelia įtampą JAV saulės energetikos pramonėje, kuri jau senai yra susiskaidžiusi dėl tarifų. Saulės modulių gamintojų atstovai teigia, kad reikia kelti importo tarifus siekiant išlaikyti JAV gamintojų konkurencingumą Kinijos įmonių atžvilgiu, o saulės panelių instaliuotųjų, saulės energijos vartotojų ir švarios energetikos atstovai teigia, kad tarifų didinimas lėtina saulės energetikos plėtrą JAV ir padidina elektros energijos kainas. Balandžio 24 d. JAV saulės modulių gamintojų koalicija kreipėsi į federalinę vyriausybę, prašydama įvesti muitus importui iš keturių Pietryčių Azijos šalių, teigdama, kad šios šalys užtvindo JAV rinką pigiais produktais, keliančiais grėsmę šalies pramonei. Tuo tarpu Saulės energijos pramonės asociacija, Amerikos švarios energijos asociacija, Advanced Energy United ir Amerikos atsinaujinančios energijos taryba pateikė prieštaravimą šiai gamintojų peticijai, teigdami, kad tarifų išimčių panaikinimas sukels tolesnį saulės energetikos rinkos nepastovumą.</p>	<p>Reuters CNBC</p>
<p>Jūrinė logistika. Balandžio 17 d. JAV prekybos atstovo tarnyba (USTR) pradėjo tyrimą dėl Kinijos jūrinės logistikos ir laivų statybos praktikų, siekiant iširti ar šios praktikos nediskriminuoja JAV verslų. JAV verslo asociacijų peticija, kuria remiantis USTR pradėjo tyrimą, reikalauja riboti Kinijos laivų patekimą į JAV uostus, ženkliai padidinti uosto JAV uostų mokesčius tokiems laivams. Šiuo metu USTR yra paskelbusi periodą viešų komentarų teikimui. ES atstovybė Vašingtone pateikė komentarą, kuriame reiškiamas susirūpinimas dėl galimų šio tyrimo pasekmių, kurios gali paveikti Kinijoje pastatytus laivus su trečiųjų šalių vėliava ar trečiųjų šalių įmonėms priklausančius krovinius, esančius Kinijoje pastatytuose laivuose, siekiančiuose įplaukti į JAV uostus.</p>	<p>USTR CNBC USTR</p>
<p>Federalinės aviacijos agentūra (FAA). Gegužės 16 d. prezidentas J. Bidenas pasirašė Kongreso priimtą įstatymą, kuriuo pratęsimi FAA įgaliojimai 5 metams, jame taip pat numatytas FAA ir Nacionalinei transporto saugos valdybos finansavimo padidinimas. Šiuo įstatymu siekiama išspręsti daug su skrydžiu saugumo susijusių klausimų, pavyzdžiui, paskatinti orlaivių sertifikavimo reformą, įdiegti technologijas, kurios sumažintų susidūrimų kilimo ir tūpimo taku riziką ir kt.; įstatyme taip pat įtrauktos nuostatos dėl keleivių teisių apsaugos, tokios kaip reikalavimas automatiškai grąžinti keleiviams sumokėtus pinigus, jei skrydis atšaukiamas, labai vėluojama ar pakeičiamas tvarkaraštis, reikalavimas nemokamai teikti klientų aptarnavimo 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę telefonu, pokalbiais ar tekstiniais pranešimais paslaugą ir kt.</p>	<p>Travel and Tour CNN JAV Senatas</p>

<p>Žemės ūkis ir maisto pramonė</p>	
<p>Veganiškas maistas. Ilgalaikės veganiškų maisto produktų ir gėrimų perspektyvos, nepaisant rinkos iššūkių, atrodo daug žadančios. Bendrovės „VegTech Invest“ atstovai mano, kad augalinės kilmės inovacijos, įskaitant įvairius augalinius baltymus, fermentaciją ir laštelį auginimą, ateinančiais metais suteiks didelių finansinių galimybių. Bendrovė „Acumen“ prognozuoja, kad iki 2032 m. pasaulinės veganiško maisto rinkos pajamos sieks 49,6 mlrd. dolerių, o prognozuojamu laikotarpiu bendras metinis augimo tempas bus 11,8 proc.</p>	<p>The Food Institute</p>
<p>Metanas. JAV įmonė „Elanco Animal Health“ gavo FDA leidimą prekiauti pašarų ingredientu „Bovaer“ visoje Šiaurės Amerikoje. „Bovaer“ 30 proc. sumažina metano kiekį iš melžiamų karvių. Pardavimai prasidės trečiąjį šių metų ketvirtį. Ūkininkai galėtų pasinaudoti galimybe kompensuoti šio ingrediento kainą. Tai gali paspartinti klimato požiūriu neutralų pieno ūkių kūrimąsi ir kartu sukurti naują pajamų šaltinį pieno gamintojams. Žemės ūkis išmeta apie 10 proc. JAV šiltnamio efektą sukeliančių dujų, iš kurių 40 proc. sudaro metanas. „Bovaer“ slopina fermentą, kuris karvės priekrandyje gamina metaną. Jei vienas valgomasis šaukštas „Bovaer“ per dieną bus dedamas į melžiamų karvių pašarus, metano emisijos gali sumažėti apie 30 proc.</p>	<p>Successful Farming</p>

<p>ŠESD sumažinimai. Remiantis naujausia JAV Aplinkos apsaugos agentūros ataskaita, nuo 2021 iki 2022 m. Amerikos žemės ūkis sumažino šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimą beveik 2 proc. – tai didžiausias sumažėjimas tarp ekonomikos sektorių. Amerikos ūkių biuro federacija pabrėžė, kad žemės ūkiui tenka šiek tiek mažiau nei 10 proc. viso JAV išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. 2022 m. žemės ūkyje išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis siekė 634 mln. metrinių tonų ir buvo mažiausias nuo 2012 m.</p>	<p>AG Daily</p>
<p>Greito maisto restoranai tampa prabangos preke. Infliacija ženkliai paveikė vidutinio amerikiečio greito maisto vartojimą, kaip rodo naujas Lending Tree tyrimas, atskleidžiantis tam tikrus faktus: 3 iš 4 vartotojų įprastai valgo greitą maistą bent kartą per savaitę, tačiau 62 proc. sako, kad valgo jį mažiau dėl kylančių kainų; Greito maisto restoranai per pastaruosius dešimt metų vidutiniškai padidino savo kainas 60 proc.; 78 proc. respondentų dabar laiko greitą maistą prabanga, o šis skaičius yra didesnis tarp tų, kurie uždirba mažiau nei 30 000 USD per metus; 50 proc. respondentų laiko greitą maistą prabanga, nes susiduria su finansinėmis sunkumais. Šie duomenys rodo reikšmingą kultūrinį poslinkį, kaip amerikiečiai žiūri ir vartoja greitą maistą, su daugeliu dabar laikančių jį prabanga ir renkančių gaminti namuose dėl taupymo prižasčių.</p>	<p>The Food Industry</p>

Parengė: Lietuvos ambasada JAV, Lietuvos generaliniai konsulatai Niujorke, Čikagoje, Los Andžele.